

Секция 2

ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

УДК 811.1/811.9*276.5

ШЛЯХІ ЎДАСКАНАЛЕННЯ ІНШАМОЎНАЙ ПРАФЕСІЙНА-АРЫЕНТАВАНАЙ КАМУНІКАТЫЎНАЙ КАМПЕТЭНЦЫІ СТУДЭНТАЎ-ТЭХНОЛАГАЎ

М. А. Буцько

*дацэнт кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін у турызме і гасціннасці Інстытута менеджмента спорту і турызму
ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт фізічнай культуры», г. Мінск*

81mandarina@gmail.com

У артыкуле абгрунтоўваецца неабходнасць фарміравання ў будучых інжынераў-тэхнолагаў іншамоўнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі, якая з'яўляецца неабходным кампанентам іх камунікатыўнай кампетэнцыі. Удакладняецца сутнасць паняцця «іншамоўная прафесійна-арыентаваная камунікатыўная кампетэнцыя». Раскрываюцца асаблівасці іншамоўнай падрыхтоўкі студэнтаў тэхналагічнага ўніверсітэта і арганізацыйна-педагагічныя ўмовы, рэалізацыя якіх садзейнічае павышэнню матывацыйна-каштоўнасных адносін студэнтаў да працэсу вывучэння замежнай мовы, актывізацыі іх вучэбнай дзейнасці і як следства – дазваляе забяспечыць эфектыўнасць фарміравання іншамоўнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі будучых спецыялістаў пры навучанні замежнай мове: павышэнне матывацыйна-каштоўнасных адносін студэнтаў да прафесійна-арыентаванага вывучэння замежнай мовы; інтэграцыя зместу вучэбнага матэрыялу на замежнай мове са зместам вучэбных дысцыплін прафесійнага блока; распрацоўка інавацыйнага вучэбна-метадычнага забеспячэння працэсу навучання замежнай мове, які характарызуецца варыятыўнасцю свайго напаўнення; стварэнне індывідуалізаванага адукацыйнага асяроддзя для вывучэння замежнай мовы.

Ключавыя словы: замежная мова; інжынер-тэхнолаг; іншамоўная прафесійна-арыентаваная камунікатыўная кампетэнцыя; арганізацыйна-педагагічныя ўмовы.

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ-ТЕХНОЛОГОВ

М. А. Бутыко

*доцент кафедры социально-гуманитарных дисциплин в туризме и гостеприимстве Института менеджмента спорта и туризма
учреждения образования «Белорусский государственный университет физической культуры», г. Минск*

81mandarina@gmail.com

В статье обосновывается необходимость формирования у будущих инженеров-технологов иноязычной профессионально-ориентированной коммуникативной компетенции, которая является необходимым компонентом их коммуникативной компетентности. Уточняется сущность понятия «иноязычная профессионально-ориентированная коммуникативная компетенция». Выявляются особенности иноязычной подготовки студентов технологического университета и организационно-педагогические условия, реализация которых содействует повышению мотивационно-ценностных установок студентов на профессионально-ориентированное изучение иностранного языка; интеграция содержания учебного материала на иностранном языке с содержанием профессиональных дисциплин; разработка инновационного учебно-методического обеспечения процесса обучения иностранному языку, характеризующегося вариативностью его содержания; создание индивидуализированной образовательной среды для изучения иностранного языка.

Ключевые слова: иностранный язык; инженер-технолог; иноязычная профессионально ориентированная коммуникативная компетенция; организационно-педагогические условия.

FORMATION OF A FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL-ORIENTED COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS-TECHNOLOGISTS

M. Butsko

*Associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Sciences
in Tourism and Hospitality of the Institute of Management in Sports and Tourism
Belarusian State University of Physical Culture, Minsk*

81mandarina@gmail.com

The article reveals the need for the formation of a foreign language professionally oriented communicative competence of engineers-technologists. The essence of the concept of "foreign language professionally-oriented communicative competence" is specified. The main organizational and pedagogical conditions are substantiated, the implementation of which contributes to the productive formation of a foreign-language professionally oriented communicative competence of students at a technological university in the process of learning a foreign language.

Keywords: foreign language; process engineer; foreign language professionally oriented communicative competence; organizational and pedagogical conditions.

У апошняе дзесяцігоддзе праблема фарміравання іншамоўнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі навучэнцаў з'яўляецца прадметам пільнай увагі замежных і айчынных вучоных. Розныя аспекты павышэння ўзроўню прафесійна-арыентаванай іншамоўнай адукацыі студэнтаў нямоўных вышэйшых навучальных устаноў раскрываюцца ў даследаваннях

Н. І. Алмазавай, В. І. Байдэнка, І. А. Зімняй, Э. Ф. Зеера, Н. В. Капыловай, А. К. Маркавай, А. Ю. Пятрова, А. В. Хутарскога, В. Д. Шадрывава і інш.

Пры ўсёй значнасці шматлікіх работ, прысвечаных вывучэнню розных тэарэтычных і практычных аспектаў іншамойнай падрыхтоўкі студэнтаў, даследчы пошук у гэтым накірунку працягваецца. У прыватнасці, нам бачыцца важным пошук і абгрунтаванне аптымальных арганізацыйна-педагагічных умоў, што садзейнічаюць эфектыўнасці фарміравання іншамойнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі студэнтаў тэхналагічных універсітэтаў.

На працягу многіх дзесяцігоддзяў вывучэнне студэнтамі замежнай мовы ў вышэйшых тэхналагічных навучальных установах нашай краіны разглядалася як другараднае з пункту погляду яго важнасці для будучай прафесійнай дзейнасці інжынера-тэхнолага. Асноўная задача, якая ставілася перад студэнтамі ў працэсе вывучэння замежнай мовы ў вышэйшых інжынерна-тэхналагічных навучальных установах, заключалася ў авалоданні імі рознымі відамі перакладу і засваенні прафесійнай лексікі.

Сёння ва ўмовах пашырэння вытворчых, навуковых і культурных міжнародных кантактаў, развіцця сродкаў камунікацыі і камп'ютарызацыі, інфармацыйных тэхналогій, змены попыту на рынку працы працэс вывучэння замежнай мовы ва ўніверсітэтах тэхналагічнага профілю накіраваны на фарміраванне ў студэнтаў іншамойнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі, якая не толькі садзейнічае развіццю ўніверсальных кампетэнцый будучага спецыяліста, але і служыць інструментам фарміравання асобных базавых прафесійных кампетэнцый і прафесійнай кампетэнтнасці ў цэлым.

Пад іншамойнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыяй будучага інжынера-тэхнолага мы разумеем комплекс ведаў, уменняў і навыкаў, спосабаў дзейнасці, неабходных для паспяховага аперывання прафесійнай інфармацыяй на замежнай мове, ажыццяўлення міжкультурнага прафесійнага ўзаемадзеяння ў палікультурнай прасторы ва ўмовах міжнароднай мабільнасці і інтэграцыі, а таксама для самаадукацыі і самаразвіцця [1].

Праведзены намі аналіз вынікаў навуковых даследаванняў па праблеме фарміравання іншамойнай падрыхтоўкі студэнтаў і сучаснай адукацыйнай практыкі дазволіў выявіць істотную супярэчнасць паміж аб'ектыўна ўзросшымі патрабаваннямі да іншамойнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі інжынераў-тэхнолагаў новай генерацыі і недастатковай распрацаванасцю арганізацыйна-педагагічных умоў, што садзейнічаюць яе эфектыўнаму фарміраванню ў працэсе прафесійна-арыентаванага вывучэння замежнай мовы ў тэхналагічным універсітэце.

У адносінах да прадмета нашага даследавання пад арганізацыйна-педагагічнымі ўмовамі мы разумеем сукупнасць неабходных мер, накіраваных на выкарыстанне аб'ектыўных магчымасцей зместу, арганізацыйных форм, метадаў, сродкаў навучання замежнай мове, якія садзейнічаюць эфектыўнаму фарміраванню іншамойнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі будучых інжынераў-тэхнолагаў [2].

Аналіз навукова-педагагічнай літаратуры, некаторых дысертацыйных даследаванняў, уласнага педагагічнага вопыту працы ў якасці выкладчыка замежнай мовы ў тэхналагічным універсітэце дазволіў нам абгрунтаваць шэраг, на наш погляд, асноўных арганізацыйна-педагагічных умоў, рэалізацыя якіх садзейнічае павышэнню матывацыйна-каштоўнасці адносін студэнтаў да працэсу вывучэння замежнай мовы, актывізацыі іх вучэбнай дзейнасці, што дазваляе забяспечыць эфектыўнасць фарміравання іншамойнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі будучых інжынераў-тэхнолагаў пры навучанні замежнай мове.

Да такіх арганізацыйна-педагагічных умоў, на наш погляд, правамерна аднесці:

- павышэнне матывацыйна-каштоўнасці адносін студэнтаў да прафесійна-арыентаванага вывучэння замежнай мовы;
- інтэграцыя зместу вучэбнага матэрыялу па замежнай мове са зместам вучэбных дысцыплін прафесійнага блока;
- распрацоўка інавацыйнага вучэбна-метадычнага забеспячэння працэсу навучання замежнай мове, што характарызуецца варыятыўнасцю свайго напаўнення;
- стварэнне індывідуалізаванага навучальнага асяроддзя для вывучэння замежнай мовы.

Рэалізацыя вышэйпералічаных арганізацыйна-педагагічных умоў фарміравання іншамойнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі студэнтаў тэхналагічнага ўніверсітэта абумовіла неабходнасць унясення змен у змест вучэбнай дысцыпліны «Замежная мова», распрацоўку інавацыйных тэхналогій, метадаў, прыёмаў, сродкаў, накіраваных на прафесійна-арыентаванае навучанне студэнтаў.

Анкетаванне студэнтаў-першакурснікаў БДТУ, якое праводзілі мы на працягу трох гадоў, паказала, што 80–85% з ліку апытаных не разглядаюць вучэнне замежнай мовы ва ўніверсітэце ў якасці кампанента свайой прафесійнай падрыхтоўкі. Такім чынам, вынікі анкетнага апытання дазваляюць канстатаваць, што на пачатковым этапе навучання ў пераважнай большасці студэнтаў універсітэта назіраецца недастатковы ўзровень матывацыі на вывучэнне замежнай мовы.

У дадзеным выпадку будзе да месца ўспомніць словы вядомага савецкага псіхолога А. Н. Лявонцьева аб тым, што матыў з'яўляецца патрэбнасцю, якая пабуджае да дзейнасці і надае ёй пэўную накіраванасць [3]. У адносінах да вывучэння замежнай мовы ва ўніверсітэце матывацыю неабходна разглядаць як своеасаблівы моцны пачатак. Без дастатковай матывацыі ні змест, ні выкладанне на высокім метадычным узроўні не могуць гарантаваць эфектыўнасць фарміравання іншамойнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі будучых інжынераў-тэхнолагаў. Як следства, у якасці найважнейшай арганізацыйна-педагагічнай умовы, якая забяспечвае эфектыўнасць фарміравання іншамойнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі будучых інжынераў-тэхнолагаў, правамерна разглядаць павышэнне матывацыйна-каштоўнасці адносін да прафесійна-арыентаванага вывучэння замежнай мовы. Гэтым у значнай ступені садзейнічае кампетэнтнасць падыход пры арганізацыі навучання замежнай мове, які абумовівае неабходнасць змены мэты выкладання замежнай мовы ва ўніверсітэце. Яна трансфармуецца з простага вывучэння дадзенай вучэбнай дысцыпліны, прадугледжанай вучэбным планам, у замежную мову канкрэтнай спецыяльнасці. Для рэалізацыі дадзенай мэты матэрыял для заняткаў падбіраецца з улікам яго актуальнасці, навізны, практычнай значнасці, сувязі з будучай спецыяльнасцю. На вучэбных занятках выкладчыкі пастаянна імкнучца прадэманстраваць мэтазгоднасць вывучэння замежнай мовы для будучай прафесійнай дзейнасці.

Як сведчыць практыка, фармальнае, механічнае вывучэнне прафесійнай лексікі на замежнай мове без глыбокага пранікнення ў змест спецыяльных вучэбных дысцыплін не прыносіць жаданага выніку ў фарміраванні іншамойнай прафесійна-арыентаванай

камунікатыўнай кампетэнцыі будучых інжынераў-тэхнолагаў. У гэтай сувязі не менш важнай арганізацыйна-педагагічнай умовай эфектыўнасці фарміравання названай кампетэнцыі студэнтаў тэхналагічнага ўніверсітэта з'яўляецца інтэграцыя зместу вучэбнага матэрыялу па замежнай мове са зместам вучэбных дысцыплін прафесійнага блока. Гэта дасягаецца шляхам мэтанакіраванага адбору і структурызацыі зместу адукацыі па вучэбнай дысцыпліне «Замежная мова».

На практыцы гэта ўмова рэалізуецца намі стварэннем інтэграваных вучэбных праграм па замежнай мове для кожнай спецыяльнасці, на аснове старанага адбору, крытычнага асэнсавання, структурыравання і ўзгаднення зместу іншамоўнай і прафесійнай падрыхтоўкі будучых спецыялістаў. Пры гэтым мы зыходзім з таго, што змест інтэграваных праграм павінен быць арыентаваны на прафесійна-арыентаваныя дзелавыя стасункі з дамінантай навучання размоўнаму маўленню, уключаючы навучанне перакладу аўтэнтычных тэкстаў.

Яшчэ адной важнай арганізацыйна-педагагічнай умовай паспяховага фарміравання іншамоўнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі студэнтаў з'яўляецца распрацоўка інавацыйнага вучэбна-метадычнага забеспячэння працэсу навучання замежнай мове, які характарызуецца варыятыўнасцю свайго напаўнення. У аснову рэалізацыі дадзенай арганізацыйна-педагагічнай умовы пакладзены ідэі дзейснага падыходу. У практыцы тэхналагічнага ўніверсітэта гэта арганізацыйна-педагагічная ўмова рэалізуецца праз формы, арганізацыйную структуру вучэбных заняткаў, выкарыстанне метадаў, сродкаў навучання, якія адказваюць наступным патрабаванням: маюць прафесійна-арыентаваную накіраванасць, садзейнічаюць актывізацыі пазнавальнай дзейнасці студэнтаў, стымулююць імкненне да самастойнай працы і самаадукацыі, забяспечваюць аптымізацыю і інтэнсіфікацыю працэсу вывучэння замежнай мовы.

Значныя складанасці ў фарміраванні іншамоўнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі студэнтаў тэхналагічнага ўніверсітэта звязаны, як сведчыць практыка, па-першае, з розным, па-другое, часта з нізкім узроўнем валодання замежнай мовай у аб'ёме сярэдняй школы. Гэта акалічнасць дае падставу разглядаць у якасці адной з арганізацыйна-педагагічных умоў фарміравання іншамоўнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі стварэнне для студэнтаў індывідуалізаванага адукацыйнага асяроддзя, у аснове якога ляжыць ідэя асобна-арыентаванага падыходу ў навучанні. Важная роля ў стварэнні індывідуалізаванага адукацыйнага асяроддзя належыць рэфлексіўнаму кампаненту кожных вучэбных заняткаў. Ён дазваляе ажыццявіць зваротную сувязь, якая ўключае ацэначныя меркаванні выкладчыка і студэнта, сістэматычную фіксацыю дасягненняў, поспехаў, аналіз цяжкасцей.

Як паказала шматгадовая практыка, рэалізацыя абгрунтаваных намі арганізацыйна-педагагічных умоў: павышэнне матывацыйна-каштоўнасці адносна студэнтаў да прафесійна-арыентаванага вывучэння замежнай мовы; інтэграцыя зместу вучэбнага матэрыялу па замежнай мове са зместам вучэбных дысцыплін прафесійнага блока; распрацоўка інавацыйнага вучэбна-метадычнага забеспячэння працэсу навучання замежнай мове, які характарызуецца варыятыўнасцю свайго напаўнення; стварэнне індывідуалізаванага навучальнага асяроддзя для вывучэння замежнай мовы – дазваляе істотна павысіць узровень іншамоўнай прафесійна-арыентаванай камунікатыўнай кампетэнцыі будучых інжынераў-тэхнолагаў.

Бібліяграфічны спіс:

1. Бутыко, М. А. Иноязычная профессионально-ориентированная коммуникативная компетенция как компонент профессиональной компетентности будущих инженеров-технологов / М. А. Бутыко // Весті БДПУ. Сер. 1, Педагогіка. Псіхалогія. Філалогія. – 2020. – № 1. – С. 60–63.
2. Ипполитова, Н. А. Анализ понятия «педагогические условия»: сущность и классификация / Н. А. Ипполитова // General and Professional Education. – 2012. – С. 8–14.
3. Леонтьев, А. Н. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М.: МГУ им. М. Ломоносова, 1981. – 584 с.